

ЯКАСЦЬ БЕЛАРУСКАМОЎНЫХ МЕДЫЯТЭКСТАЎ: ВЫНІКІ КВАНТЫТАТЫЎНАГА АНАЛІЗУ РЭДАКТАРСКАЙ ПРАЎКІ

П. П. Жаўняровіч

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
бул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
zhaunier62@yandex.ru*

У артыкуле прыведзены вынікі квантытатыўнага аналізу беларускамоўных медыятэкстаў па групах выяўленых памылак. Аўтар звяртае ўвагу на недастатковую прафесійную кампетэнтнасць стылістычных (літаратурных) рэдактараў у пытаннях моўна-стылістычнай праўкі і прапануе ўзмацніць ролю лінгвістычных дысцыплін пры іх падрыхтоўцы.

Ключавыя словы: рэдагаванне; рэдактарская праўка; тэкставая памылка; аўтарская інтэнцыя; рэдактар; службовыя абавязкі.

QUALITY OF BELARUSIAN-LANGUAGE MEDIA TEXTS: RESULTS OF QUANTITATIVE ANALYSIS OF EDITORIAL CORRECTION

P. P. Zhauniarovich

*Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: P. P. Zhauniarovich (zhaunier62@yandex.ru)*

The article presents the results of the quantitative analysis of Belarusian-language media texts according to the groups of errors detected. The author draws attention to the lack of professional competence of stylistic (literary) editors in linguistic and stylistic correction and suggests strengthening the role of linguistic disciplines in their training.

Key words: editing; editorial correction; textual error; author's intention; editor; job responsibilities.

Якасць медыятэксту грунтуецца на пэўных крытэрыях, якія, у сваю чаргу, характарызуюць яго эфектыўнасць, г. зн. паказваюць дасягненне запраграмаванай у аўтарскай інтэнцыі мэты ў залежнасці ад журналісцкага жанру – паведаміць, пераканаць, прымусіць задумацца над пэўнай праблемай і над шляхамі яе пераадолення, атрымаць адпаведнае эстэтычнае задавальненне. Задача рэдактара якраз і зво-

дзіцца да выяўлення тых перашкод, якія замінаюць эквівалентнаму ўспрыманню прапанаванага інфармацыйна-духоўнага прадукту, і да мадэрацыі ўяўнага кантактавання прадукцэнта і рэцыпіента. Пры гэтым рэдактар не з'яўляецца ўдзельнікам камунікацыі, а чытач / глядач / слухач не бачыць яго прысутнасці.

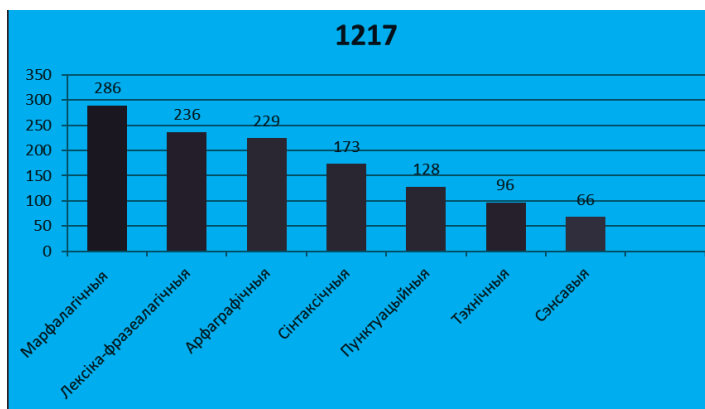
Пасля азнаямлення з прапанаваным журналісцкім матэрыялам і выяўлення яго ідэалагічнага складніка (адпаведнасці асноўным напрамкам дзяржаўнай ідэалогіі, заканадаўчым дакументам, галоўнаму кірунку выдання і інш.), тэкставых характарыстык (цэласнасці, звязнасці, інфармацыйнасці), фактычнай (дакладнасць, дастатковасць, актуальнасць) і лагічнай (захаванне асноўных законаў логікі) дасканаласці галоўны рэдактар (яго намеснік, загадчык аддзела) вырашае пытанне аб прыняцці, дапрацоўцы ці адхіленні. У выпадку, калі матэрыял прыняты, ён праходзіць праз рукі іншых спецыялістаў і трапляе да стылістычнага (літаратурнага) рэдактара, які, паводле службовых абавязкаў, выяўляе моўныя недасканаласці і прапануе варыянты праўкі. Такі ланцужок дзеянняў рэдакцыйных супрацоўнікаў чарговы раз пацвярджае калектыўнае аўтарства журналісцкага тэксту, на што звяртае ўвагу прафесар В. І. Іўчанкаў у грунтоўнай манаграфіі: «Кожны з удзельнікаў вытворчага працэсу мае свае кваліфікацыйныя задачы і функцыянальныя абавязкі, аднак кожны з іх “прапускае” праз сябе публіцыстычны тэкст, удзельнічае ў канчатковай яго сігніфікацыі ўжо не як асобна ўзятага, эклектычнага, а сістэмнага, знакавага кампанента пэўнай структуры (газеты, перадачы)» [1, с. 92].

Падкрэслім, што праца над мовай і стылем – вельмі адказны і карпатлівы творчы працэс узважвання і матывацыі сваіх прапаноў, супастаўлення іх з наяўнымі фрагментамі. А. Э. Мільчын, кніга якога па рэдагаванні тэксту да сёння запатрабаваная ў рэдактарскай дзейнасці, слухна лічыў: «Працу над мовай і стылем нельга штучна аддзяляць ад працы над зместам. Гэта таксама праца над зместам, дзеля больш дакладнага і глыбокага выяўлення сэнсу ці вобраза» [2, с. 353]. Таму погляд на прэзентаваны аўдыторыі інфармацыйна-духоўны прадукт з гледжання якасці рэдактарскай праўкі высвечвае не толькі моўна-стылістычныя аспекты, але і праблемы больш шырокага плана, звязаныя як з пэўным матэрыялам, яго аўтарам і рэдактарам, так і з рэдакцыйнай СМІ.

Эмпірычным матэрыялам даследавання з'яўляецца картатэка, якая складаецца з 1100 сказаў, выпісаных на працягу 6 гадоў (2016–2022) з беларускамоўных матэрыялаў СМІ (рэспубліканскіх газет і часопісаў,

раённых газет, іх афіцыйных сайтаў). Квантытатыўныя параметры праведзенага даследавання і класіфікацыя тэкставых памылак, заснаваныя на частках «Даведніка па літаратурнай праўцы» [3], паказаны ў дыяграме (гл. малюнак). У 117 сказах зафіксавана больш чым адна памылка.

Працэнтныя суадносіны марфалагічных (23,5 %), лексіка-фразеалагічных (19,4 %) і арфаграфічных (18,8 %) памылак практычна аднолькавыя, разам яны складаюць 61,7 % з выяўленых. Лічбы сведчаць пра недастатковую прафесійную кампетэнтнасць рэдактараў і карэктараў, якія павінны ведаць мову прафесійна, знаходзіць у аўтарскіх матэрыялах недахопы і прапаноўваць іх праўку. Прывядзем па адным сказе з трох груп: *Адбыўшаеся мерапрыемства пераканала ў тым, што ўдзельнікі студыі дастойны ганаровага звання «Узорны калектыў»* (марфалагічная: у беларускай мове няма зваротных дзееспрыметнікаў, слова ў сказе збыткуёнае і можа быць ліквідавана без страты сэнсу); *Падрыхтоўка мае практыкаарыентаваную накіраванасць і ўключае вывучэнне праектавання, мадэлявання, канструявання і тэхналогіі вырабу адзення і тканак* (лексіка-фразеалагічная: патрабуецца замена няправільнага па значэнні слова на тканін); *Дарэчы, напэўна, мала хто ведае, што аўтарам канцэпцыі гістарычнай памяці з'яўляецца французскі гісторык П'ер Нара*, які зведаў на сабе цяжкасці і страты Другой сусветнай вайны (арфаграфічная: правільнае напісанне П'ер).

Колькасць і класіфікацыя тэкставых памылак

Дадаткова па кожнай з груп памылак праведзены ясны аналіз. Напрыклад, у групе марфалагічных памылак выяўлены суадносіны па часцінах мовы, у іншых групах абраны ўласцівыя ёй параметры. Напрыклад, у групе тэхнічных памылак у сказе *Браты Юрый і Ілля Неўдахі 15 сезон працуюць на камбайне КЗС-1218* не нарошчаны канчатак парадкавага лічэбніка (*15-ы*), бо першапачаткова прачытваецца назоўны склон колькаснага лічэбніка (*пятнаццаць*); у групе сэнсавых памылак сказ *Аддзел культуры Іванаўскага раёна загадзя абвясціў конкурс сярод майстроў-рамеснікаў* утрымлівае фактычную недакладнасць (*райвыканкама*) і г. д.

Праведзенае даследаванне дазваляе скарэктаваць прыярытэты ў выбары тэм пры рэалізацыі вучэбных праграм «Мова і стыль СМК» і «Медыярэдагаванне» на першай ступені вышэйшай адукацыі і праграмы курсаў павышэння кваліфікацыі рэдактараў і карэктараў, засяродзіць увагу рэдактараў-практыкаў на складаных пытаннях праўкі і гэтым павысіць іх прафесійныя кампетэнцыі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Іўчанкаў В. І.* Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. Мінск: БДУ, 2003. 257 с.
2. *Мільчин А. Э.* Методика редактирования текста. Изд. 3-е, перераб. и доп. М.: Логос, 2005. 524 с.
3. *Жаўняровіч П.* Даведнік па літаратурнай праўцы: арфаграфічны, пунктуацыйны, лексічны, граматычны, сінтаксічны, тэхнічны ўзроўні / уст. слова В. Іўчанкава; пад. рэд. В. Іўчанкава. 2-е выд., стэр. Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2021. 448 с.